

A szokásos módon készült (2) sémában a szorzó 5-jegyű és csak 4 részletszorzatot látunk; továbbá az első részletszorzatot (2) két jeggyel hosszabbnak mutatja a szorzónál. Mivel bármely részletszorzat csak egy jeggyel lehet hosszabb a szorzandónál (hiszen ha a minden számjegynél nagyobb 10-zel szorzunk, akkor is csak egy jeggyel hosszabb szorzatot kapunk), azért a 8 jegyű sor csak úgy jöhetett létre, hogy a szorzó 2-ik jegye:  $B = 0$ .

Eszerint az (1) séma 1. részletszorzatában az  $F \cdot B$  szorzatból nem jöhetett létre átvindó maradék, így  $F \cdot A = 14$ . Ez csak úgy lehetséges, ha  $F$  és  $A$  egyike 7, másika 2. Ugyanezen részletszorzat utolsó jegye páratlan, ezért  $F$  és  $E$  mindegyike páratlan, tehát  $F = 7$  és  $A = 2$ , másrészt  $E = 3$ , mert az  $F = 7$ -es „kis egyszeregyben”, azaz 7 első 10 többszöröse között csak  $3 \cdot 7$  végződik 1-esre.

(2)-nek 4-ik részletszorzata (a 3-ik sor) ugyanúgy 6-jegyű, mint a szorzandó, amelyről már tudjuk, hogy 7-essel kezdődik. Így a szorzó 4-ik jegye:  $D = 1$ . Hasonlóan adódik, hogy  $C > 1$ . Mármost (1) első sorában  $F \cdot E$  átviteli maradéka 2, ezt  $F \cdot D = 7$ -hez hozzácsatolva  $N = 9$ , és átvitel nincs. Így a szorzandó  $\overline{BC} = \overline{OC}$  jegyeivel írt szám 7-szerese  $\overline{1M} < 20$ , ezért  $C = 2$ , és a teljes szorzandó 20213.

Hasonlóan az (1) séma 2-ik sorának elejéből  $G = 3$ . A 3-ik sor elejéből viszont  $H \cdot A = 2 \cdot H = 5$ , vagy  $H \cdot \overline{AB} = 20H = 50$ -ből  $H = 2,5$  adódik, ami lehetetlen. Ez a sor egy jeggyel hátrább is végződik, de végződése nem 0. A számoló itt eltért a szokástól. Hasonlóan a 4-ik sor is hosszabb a várhatónál, és utolsó jegye (2) szerint  $Z = 5$ . Így mindenestre  $L = 5$ .

A két sor hiánya és az utolsó két sor hosszabb volta alapján feltehetjük, hogy a számoló a  $\overline{HJ}$  kétjegyű számmal, majd meg  $\overline{KL}$ -lel egy csapásra szorozott. A  $H = 2,5$  érték és a 3-ik sor 5-ösre végződése szerint kézenfekvő a  $J = 5$ ,  $H = 2$  feltevés, méginkább ha tudjuk, hogy 25-tel a szokásosnál egyszerűbben szorozhatunk úgy, hogy a szorzandó 100-szorosát osztjuk 4-gyel. És mivel még a 4-ik és 3-ik sorbeli számok aránya – az első három, ill. két jegy alapján közelítőleg  $151 : 50 \approx 3$ , azért a 4-ik sor  $3 \cdot 25 = 75$ -tel való szorzás útján keletkezhetett. Ezt a fenti  $L = 5$  megállapítás is támogatja. Így  $K = 7$ ,  $L = 5$ , és a szorzó 732575.

A 4-ik sort a számoló kétféleképpen is képezhette: a 3-ik sornak 3-mal, vagy a 2-ik sornak 25-tel való szorzása útján.

A  $20213 \cdot 732575$  szorzásnak a fentiek szerinti teljes végrehajtása és a szokásos módon való teljes próbája az adott sémákkal nincs ellentmondásban ezért – más feltevés hiányában – valószínű, hogy számolónk a mondott fogással rövidítette a munkáját.

*Négyessy Miklós* (Mosonmagyaróvár, Kossuth L. g. III. o. t.)

*Megjegyzés.* A szorzandó előre való megállapítása helyett a részletszorzatok arányából is arra jutunk, hogy  $F : G \approx 141 : 60 \approx 7 : 3$ , másrészt  $G : H \approx 60 : 50 \approx 6 : 5$ . Itt 6 és 5 relatív prímekek, ezért az előbbi arányban  $G = 6$ -tal próbálkozva  $F = 14$ -re kell következtetnünk, ami lehetetlen. Az 1. és 3. sor körülbelüli  $14,1 : 50 \approx 14 : 50$  aránya, valamint az 1. és 4. sor  $14,1 : 151 \approx 7 : 75$  körüli aránya sem fejezhető ki számjegyekkel. Ezek az észrevételek is hozzásegítenek a fenti feltevés kialakításához.